

ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

*Білик А.В., здобувач наукового ступеня доктора філософії
alla_2m@ukr.net*

*Науковий керівник: Манн Р.В., д.е.н., професор
Черкаський державний технологічний університет*

24 лютого 2022 р. кардинальним чином змінило життя українців та внесло руйнівні корективи у стратегічні програми розвитку регіонів України через повномасштабний військовий напад сусідньої країни-агресора. При цьому, всі регіони країни хоч і у різному ступені, проте відчували на собі ті чи інші негативні наслідки війни, які на даний момент за розрахунками Світового банку вимірюються збитками у 349 млрд дол. США [1]. Узагальнення наявних негативних наслідків війни для України дозволило їх класифікувати наступним чином:

- масований військовий напад та тимчасова окупація частини території таких областей країни, як Луганська, Донецька, Херсонська, Запорізька, Харківська, Миколаївська, Київська, Сумська, Чернігівська. Частина території постраждалих областей на сьогодні є вивільненою ЗСУ від загарбників. Проте на жаль і досі українські землі знаходяться під окупацією (а деякі вже окуповані понад вісім років) і на них ведуться активні бойові дії, гине мирне населення, руйнується критична та житлово-комунальна інфраструктура;

- мінування загарбниками значної за розміром території окупованих регіонів України, що веде до дуже високого ризику небезпеки для місцевих жителів та українських військових і потребує тривалого часу та високих грошових витрат на повне розмінування деокупованих територій України;

- обстріл артилерією та ракетно-бомбовими ударами практично у режимі 24 годин по територіям, що межують з актуальною на сьогодні лінією бойових дій або державними кордонами України (це, у першу чергу, м. Харків та область, Донецька область, м. Запоріжжя та область, м. Дніпро та область, м. Миколаїв та область, Одеська область);

- обстріл ракетами та безпілотними летальними апаратами по території всіх без виключення регіонів України з метою знищення критичної інфраструктури та унеможливлення життя населення країни в зимовий період на її території;

- виїзд населення практично всіх регіонів країни за межі України

у статусі «біженець» задля пошуку можливостей для безпечного життя собі та членам родини;

- внутрішнє переміщення населення з регіонів, які найбільше постраждали від військової агресії до відносно безпечних регіонів України (такими регіонами сьогодні можна вважати Львівську, Закарпатську, Чернівецьку, Тернопільську, Івано-Франківську, Хмельницьку, Черкаську та інші області);

- різке зростання рівня безробіття населення країни через руйнування ракетними ударами великих промислових підприємств або перебування виробничих потужностей на окупованій території;

- релокація малого та середнього бізнесу до відносно безпечних регіонів України.

У результаті військового нападу та дії всіх перелічених наслідків на території України відбулася вимушена диференціація соціально-економічного стану регіонів країни, в наслідок чого вже сьогодні та у повоєнний період мають бути застосованими різні підходи до відновлення та подальшого стратегічного розвитку кожної області країни. Звичайно, необхідні і затребувані у повоєнний період управлінські рішення щодо тих чи інших векторів розвитку певної території сьогодні важко спрогнозувати, проте ясно, що вони будуть залежати від загального рівня втрат, понесених конкретною територією через війну та бойові дії. Скоріш за все, кожний регіон буде потребувати певних унікальних рішень та підходів до відновлення власної життєдіяльності. Проте будуть і загальні вимоги, виконання яких збільшить шанси на перспективний розвиток всіх регіонів країни у більш короткий термін часу.

Так, першою й обов'язковою для всіх областей України умовою, на основі якої будуть вже ґрунтуватися та реалізовуватися всі інші рішення щодо відновлення та соціально-економічного розвитку території, має стати забезпечення безпечного проживання населення та ритмічного функціонування економіки регіону незалежно від зовнішніх загроз. Для цього регіони мають бути забезпеченими достатньою кількістю потужних засобів ПВО та одночасно мати стовідсоткове забезпечення населення надійними бомбосховищами та іншими захисними спорудами-укриттями (обов'язковою умовою має стати будівельних зміна норм до нового житла – житлові будинки мають бути оснащеними бомбосховищами та бути більш стійкими до зовнішнього впливу). А прикордонні області України, що територіально межують з територіями двох сусідніх країн-агресорів,

додатково мають мати надійний технологічний оборонно-захисний бар'єр від будь-яких спроб порушення державного кордону. Для виконання цієї умови мають бути залученими всі потенційні можливості – від власних інноваційних й проривних технологічних розробок і до техніко-технологічної й військової допомоги розвинених країн світу. У цьому контексті важливим також є створення безперервних можливостей зв'язку та Інтернету.

Друга умова має торкатися енергетичної безпеки кожного регіону та дотримання цієї вимоги на загально національному рівні. Регіональна влада має розробити стратегії забезпечення власних потреб у енергетичних ресурсах як за рахунок традиційних, так і за рахунок альтернативних джерел енергії. При цьому, в першу чергу, мають бути забезпечені безперервним енергопостачанням об'єкти критичної інфраструктури регіону. І третя умова має бути пов'язаною зі створенням у регіоні стратегічних запасів соціально значущих продуктів та предметів першої необхідності, що дозволить забезпечити життя населення на період непередбачених зривів поставок та тимчасового руйнування логістичних ланцюжків.

Що ж стосується безпосередньо векторів розвитку регіонів України у повоєнний період, то тут має бути зроблений акцент на такі можливості, як:

- стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу, що стане умовою створення нових робочих місць та забезпечення населення необхідними товарами та послугами;

- активізація процесів створення та запровадження інновацій у всі сфери життєдіяльності людини в регіоні, основою чого має стати зростання якості освіти на всіх її рівнях;

- залучення інвестиційних коштів для розвитку регіональної економіки, для чого можуть бути використаними всі можливі механізми (у тому числі і залучення коштів населення через облігації).

Реалізувати швидко всі перелічені вектори розвитку, особливо в умовах зруйнованих війною регіонів, дуже складна і тривала у часі задача, проте лише на такому підґрунті стане можливим процес повернення населення, яке виїхало за межі регіону. А це дозволить запуснути процеси відновлення регіональної економіки.

Література.

1. Салліван А., Ржеутська Л. Як війна вплинула на економіку України. URL: <https://www.dw.com/uk/ak-vijna-vplinula-na-ekonomiku-ukraini/a-63093916>.